

Agnieszka DRABER-MOŃKO

Muchówki z rodzin *Gasterophilidae*, *Hypodermatidae*, *Oestridae*, *Hippoboscidae* i *Nycteribiidae* (Diptera, Calypttrata) Krainy Świętokrzyskiej

[Z 2 tabelami w tekście]

Abstract. 6 species of the five families were found in the Świętokrzyski Region; they included one species of the family *Gasterophilidae*, two species of the family *Hypodermatidae*, one species of the family *Oestridae*, one species of the family *Hippoboscidae* and one of the family *Nycteribiidae*, which account for 25%, 50%, 17%, 9% and 10% respectively, of their numbers recorded from Poland. Most of them are widely distributed and some of them are specific ectoparasites of numerous birds and mammals. Larvae of the others are specific endoparasites of several mammalian species. One of the species in this group is new to the region studied.

WSTĘP

Gzy oraz wpleszowate i mrokawki Krainy Świętokrzyskiej należą do bardzo słabo poznanych. Dotychczasowe informacje o nich są nader fragmentaryczne i ograniczają się do stwierdzenia występowania na tym obszarze zaledwie kilku gatunków (OBITZ 1935, 1937, STEFAŃSKI, OBITZ 1935a, b). W nowszych opracowaniach (DUDZIŃSKI 1964) zawarte są dane o występowaniu jednego gatunku gza strzykacza – *Cephenomyia stimulator* w Okręgu Konecko-Iłżeckim. Pewne informacje spotkać można również w pracach, które zawierają omówienia materiałów znajdujących przypadkowo (SKURATOWICZ 1968, DRABER-MOŃKO 1974, 1978).

Praca niniejsza oparta jest głównie na danych z literatury. Obecnie z okręgów Konecko-Iłżeckiego, Łysogórskiego, Chęcińskiego oraz Jędrzejowsko-Włoszczowskiego wykazano jeden gatunek *Gasterophilidae*, dwa gatunki *Hypodermatidae*, jeden gatunek *Oestridae*, jeden gatunek *Hippoboscidae* oraz jeden gatunek *Nycteribiidae*, co stanowi odpowiednio 25%, 50%, 17%, 9% oraz 10% fauny krajowej (tab. I).

Materiały do niniejszej pracy zbierane były we wszystkich czterech okręgach metodami jakościowymi (odłowy siatką „na upatrzonego”, koszenie czerpakiem, połów na światło oraz zbieranie na żywicielnach). Ogółem zebrano około 100 okazów.

Tabela I. Występowanie *Gasterophilidae*, *Hypodermatidae*, *Oestridae*, *Hippoboscidae* i *Nycteribiidae* w czterech okręgach Krainy Świętokrzyskiej. Element chorologiczny: G – geopolityczny, H – holaraktyczny, P – palearktyczny, Pp – południowopalearktyczny, E – europejski.

Gatunek	Okręgi				Elementy chorologiczne
	Konecko-Ilzecki	Łysogórski	Częciński	Jędrzejowski-Włoszczowski	
<i>Gasterophilidae</i>					
<i>Gasterophilus intestinalis</i> (DE GEER)				+	G
<i>Hypodermatidae</i>					
<i>Hypoderma bovis</i> (L.)	+	+	+	+	H
<i>Hypoderma lineatum</i> (DE VILL.)			+	+	H
<i>Oestridae</i>					
<i>Cephenomyia stimulator</i> (CL.)	+				Pp
<i>Hippoboscidae</i>					
<i>Lipoptena cervi</i> (L.)	+	+	+	+	P
<i>Nycteribiidae</i>					
<i>Nycteribia kolenatii</i> TH.		+			E

Gatunek podany po raz pierwszy z Krainy Świętokrzyskiej

Lipoptena cervi (LINNAEUS)

ŚPN: oddz. 55, jedlina, 12.VI.1983, 1♀; Św. Krzyż, jedlina, 17.X.1981, 1♂; łęg, nad Czarną wodą, oddz. 40, 17.X.1982, 1♂; Czarny Las, grąd, 8.X.1983, 3♂♂. Wykus, murawy psammofilne, 9.X.1981, 1♀. Dalejów, buczyna, 7.VII.1983, 3♂♂. Białe Ługi, torfowisko, 18.V.1983, 1♂. Rez. Milechowy, dąbrowa świetlista, 11.VI.1984, 1♂. Nadl. Jędrzejów, bór mieszany, VIII.1973, 1♀.

W Polsce pospolity (BOROWIEC 1984, KOZŁOWSKI 1956). Gatunek rozprzestrzeniony w Palearktyce (THEODOR, OLDROYD 1964).

UWAGI ZOOGEOGRAFICZNE

Dane dotyczące rozprzestrzenienia omawianych muchówek są albo niepełne albo nie pozbawione pewnych nieścisłości. Dlatego przy ustalaniu zoogeograficznego charakteru omawianych gatunków oparłam się na pracach: GRUNINA (1965, 1966, 1969), THEODORA i OLDROYDA (1964), THEODORA (1954), SOÓSA i MINAÑA (1986a, b, c), HŪRKI i SOÓSA (1986) oraz SOÓSA i HŪRKI (1986).

Na faunę muchówek z wymienionych rodzin składają się przede wszystkim gatunki szeroko rozprzestrzenione na kuli ziemskiej lub zasiedlające Holararktykę, Palearktykę, czy znaczne tereny Eurazji (83,3%). Natomiast udział gatunków o węższych arealach, ograniczonych głównie do Europy, jest mniejszy (16,7%).

Tabela II. Elementy zoogeograficzne *Gasterophilidae*, *Hypodermatidae*, *Oestridae*, *Hippoboscidae* i *Nycteribidae* w faunie Krainy Świętokrzyskiej. N – liczba gatunków. Procent obliczony w stosunku do wszystkich stwierdzonych muchówek z badanych rodzin w opracowanym terenie.

Element zoogeograficzny	Kraina Świętokrzyska	
	N	%
Geopolityczny	1	16,7
Holarktyczny	2	33,3
Palearktyczny	1	16,7
Południowopalearktyczny	1	16,7
Europejski	1	16,7

Według typów zasięgów na badanym terenie wyróżniono pięć grup elementów zoogeograficznych (tab. II). Do elementu geopolitycznego zaliczono rozprzestrzeniony na całej kuli ziemskiej gatunek *Gasterophilus intestinalis*. Do elementu holarktycznego zaklasyfikowano *Hypoderma bovis* i *H. lineatum*. Element palearktyczny jest reprezentowany w badanym terenie przez *Lipoptena cervi*, natomiast element europejski przez *Nycteribia kolenatii*.

PIŚMIENICTWO

- BOROWIEC L. 1984. Wpleszowate – *Hippoboscidae*. W: „Klucze do oznaczania owadów Polski”, 28, 77, Warszawa–Wrocław, 40 pp.
- DRABER-MOŃKO A. 1974. Materiały do znajomości *Gasterophilidae*, *Hypodermatidae* i *Oestridae* (Diptera) Polski. Fragm. faun., Warszawa, 20: 1–13.
- DRABER-MOŃKO A. 1978. Gzy (Diptera: *Gasterophilidae*, *Hypodermatidae* i *Oestridae*) pasożyty ssaków Polski. Monogr. Parazyt., Warszawa–Wrocław, 8: 1–274.
- DUDZIŃSKI W. 1964. Badania nad *Cephenomyia stimulator* CL., (Diptera, Oestridae), pasożytem sarny europejskiej (*Capreolus capreolus* L.). Wiad. parazyt., Warszawa, 10: 615–616.
- GRUNIN K. J. 1965. 64b. *Hypodermatidae*. W: „Die Fliegen der Palaearktischen Region”, Stuttgart, 8: 1–160.
- GRUNIN K. J. 1966. 64a'. *Oestridae*. W: „Die Fliegen der Palaearktischen Region”, Stuttgart, 8: 1–97.
- GRUNIN K. J. 1969. 64a. *Gasterophilidae*. W: „Die Fliegen der Palaearktischen Region”, Stuttgart, 8: 1–61.
- HÜRKA K., SOÓS Á. 1986. Family *Nycteribidae*. W: Catalogue of Palaearctic Diptera. *Scathophagidae* – *Hypodermatidae*. 11, Budapest, 346 pp. (*Nycteribidae* na str. 226–234).
- KOZŁOWSKI S. 1956. *Hippoboscidae* i *Nycteribidae*. W: „Klucze do oznaczania owadów Polski”, 28; 77, 78, 30 pp.
- OBITZ K. 1935. Nasilenie i rozmieszczenie gza bydłowego (*Hypoderma* sp.) w Polsce. Wyniki ankiety Ministerstwa Rolnictwa i RP z 1935 r. Pam. PINGW. Puławy, 14: 223.
- OBITZ K. 1937. Giez bydłowy w Polsce, jego rozmieszczenie i zwalczanie. Pam. PINGW. Puławy, 16: 1.
- SKURATOWICZ W. 1968. Przyczynek do znajomości *Nycteribidae* (Diptera, Pupipara) Polski. II. Fragm. faun., Warszawa, 15: 51–56.
- SOÓS Á., HÜRKA K. 1986. Family *Hippoboscidae*. W: Catalogue of Palaearctic Diptera. *Scathophagidae* – *Hypodermatidae*. 11, Budapest, 346 pp. (*Hippoboscidae* na str. 215–226).

- Soós Á., MINÁR J. 1986a. Family *Gasterophilidae*. W: Catalogue of Palaearctic Diptera. *Scathophagidae - Hypodermatidae*. 11, Budapest, 346 pp. (*Gasterophilidae* na str. 237-240).
- Soós Á., MINÁR J. 1986b. Family *Oestridae*. W: Catalogue of Palaearctic Diptera. *Scathophagidae - Hypodermatidae*. 11, Budapest, 346 pp. (*Oestridae* na str. 240-244).
- Soós Á., MINÁR J. 1986c. Family *Hypodermatidae*. W: Catalogue of Palaearctic Diptera. *Scathophagidae - Hypodermatidae*. 11, Budapest, 346 pp. (*Hypodermatidae* na str. 244-251).
- STEFAŃSKI W., OBITZ K. 1935a. W sprawie częstości występowania i rozmieszczenia gza bydłowego (*Hypoderma* sp.) na terytorium Rzplitej Polskiej. Wyniki ankiety Ministerstwa Rolnictwa i R.P. Wiad. Weter., Warszawa, **14**: 89-97.
- STEFAŃSKI W., OBITZ K. 1935b. O rozmieszczeniu „małego gza bydłowego” (*Hypoderma lineatum* DE VILLERS) w Polsce. Wiad. weter., Warszawa, **14**: 98-105.
- SZAFER W. 1972. Szata roślinna Polski niżowej. W: Szata roślinna Polski pod red. W. SZAFERA. II. Warszawa, pp. 17-188.
- THEODOR O. 1954. 66a. *Nycteribiidae*. W: „Die Fliegen der Palaearktischen Region”, Stuttgart, **12**: (2) + 1-44.
- THEODOR O., OLDROYD H. 1964. 65. *Hippoboscidae*. W: „Die Fliegen der Palaearktischen Region”, Stuttgart, **12**: (2) + 1-70.

Muzeum i Instytut Zoologii PAN
ul. Wilcza 64, 00-679 Warszawa,

SUMMARY

[Title: Dipterans of the families *Gasterophilidae*, *Hypodermatidae*, *Oestridae*, *Hippoboscidae* and *Nycteribiidae* (Diptera, Calypttrata) of the Świętokrzyski Region]

The paper presents results of faunistic studies on horse bot flies, warble flies, nasal bot flies and the pupipara of the Świętokrzyski Region. 6 species were recorded and these included species common in Poland. One species - *Lipoptena cervi* was recorded from this area for the first time.

Widely distributed species dominated in all the districts studied in the Świętokrzyski Region. The percentage of particular zoogeographical elements is presented in Table II.
